

1.3 Kauniaisten kunnallinen esiopetussuunnitelma

Kauniaisten kunnallinen esiopetussuunnitelma koostuu valtakunnallisista esiopetussuunnitelman perusteista, joita on täydennetty Kauniaisten omilla painotuksilla. Kauniaisten kunnallinen esiopetussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetusta järjestävissä yksiköissä. Esiopetuyksiköt laativat vuosittain omat yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmansa (Liite 1: Esiopetuksen toimintasuunnitelma) Kauniaisten kunnallisen esiopetussuunnitelman pohjalta.

Kunnallisen esiopetussuunnitelman toteutumista arvioidaan esiopetusta antavissa yksiköissä vuosittain yksikkökohtaisen toimintasuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Esiopetussuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään myös aina silloin, kun Opetushallitus on päivittänyt ohjausasiakirjoja.

Kunnallinen esiopetussuunnitelma (2016) on päivitetty kesällä 2022 ja uudestaan keväällä 2023 Opetushallituksen muutettua esiopetussuunnitelman (2014) perusteita. Päivitystyöhön osallistui esiopetuksen henkilöstön eri ammattiryhmistä koostuva työryhmä. Varhaiskasvatuyksiköiden johtajat toimittivat esiopetussuunnitelmat myös vanhempainyhdistyksille kommentoitavaksi. Muutettujen perusteiden vaatimien muutosten lisäksi osin vanhentunutta tekstiä päivitettiin myös muilta osin.

Kunnallinen hyväksytty esiopetussuunnitelma julkaistaan Kauniaisten kaupungin internetsivuilla, sekä ePerusteet-palvelussa, ja huoltajia rohkaistaan tutustumaan siihen.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma työstetään omana erillisenä suunnitelmanaan.

2.6 Paikallisia tarkennuksia Kauniaisten esiopetuksessa

Kauniaisissa kunnallista esiopetusta järjestetään suomeksi ja ruotsiksi. Kauniaisissa elävä kaksikielisyys koetaan tärkeäksi, ja esiopetuksessa vahvistamme myönteistä asennetta toista kotimaista kieltä ja kulttuuria kohtaan. Ruotsinkielistä esiopetusta annetaan ruotsinkielisen Granhultskolanin yhteydessä toimivassa esiopetuyksikössä, sekä ruotsin kielen kielikylpynä kielikylpy-yksikössä. Suomenkielistä esiopetusta annetaan vuosittain erikseen päätettävissä suomenkielisissä varhaiskasvatuyksiköissä. Yksityisillä varhaiskasvatuksen järjestäjillä on mahdollisuus anoa esiopetuksen järjestämisoikeutta myös muilla kielillä kuin suomi tai ruotsi.

Esiopetusta järjestetään noudattaen perusopetuslakia, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita (2014) ja Kauniaisten omaa, suomen- ja ruotsinkielisen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunnan hyväksymää esiopetussuunnitelmaa, jota on päivitetty (2016, 2022, 2023). Kauniaisten esiopetussuunnitelmaa täydentävät esiopetuyksiköiden yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat, jotka varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyy vuosittain syyskuun loppuun mennessä. Esiopetuksen järjestämisessä huomioidaan myös paikallinen opiskeluhoitosuunnitelma.

Hallinnollisesti esiopetus kuuluu Kauniaisissa sivistystoimeen ja suomen- ja ruotsinkielisten opetus- ja varhaiskasvatusvaliokuntien alaisuuteen. Suomenkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta päättää vuosittain maksuttoman esiopetuksen järjestämispaikeista ja toiminta-ajoista.

Esiopetuksen sähköisestä hakumenettelystä tiedotetaan esiopetusikäisten lasten huoltajille kirjeitse, kaupungin internetsivuilla, KaunisGrani-paikallislehdessä ja tarvittaessa myös palveluohjauksessa.

- *Arvoperusta Kauniaisten esiopetuksessa*

Kaupungin strategia ja arvot ohjaavat toimintaamme. Varhaiskasvatuksen visio "Vahvat juuret, kantavat siivet", eli ajatus sivistyksen roolista ihmisen kehityksessä, toimii johtotähtenä. Uskomme,

että laadukas esiopetus ja varhaiskasvatus ovat olennaisessa roolissa mahdollistamassa lapsen kasvua kohti kukoistavaa ja aktiivista aikuisuutta. Yhdenvertaisuus, osallisuus ja tasa-arvo ovat keskeisiä arvojamme esiopetuksessa.

- *Oppimiskäsitys Kauniaisten esiopetuksessa*

Kauniaisten esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien ja kasvatustajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Esiopetuksessa lapsi oppii tekemällä, tutkimalla ja lapsi nähdäänkin aktiivisena ja asioista kiinnostuvana toimijana. Aikuinen toimii esiopetuksessa lapsen osallisuuden mahdollistajana, ja esiopetuksessa varmistammekin sen, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus olla vaikuttamassa toiminnan sisältöön.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan.

Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Esiopetuksessa tuetaan lapsen tietoisuutta omasta oppimisestaan ja autetaan lasta huomaamaan arjessa tapahtuvia onnistumisen ja oppimisen kokemuksia.

Leikki on ensiarvoinen oppimisen muoto esiopetusikäiselle. Leikin avulla lapsi harjoittelee uutta ja jäsentää ympäröivää maailmaa, kokemuksiaan sekä ilmaisee tunteitaan ja tarpeitaan. Leikkiin tarvitaan aikaa ja tilaa. Aikuisen tehtävä on tukea leikkiä luomalla siihen turvallinen ja innostava ympäristö. Leikkiä havainnoimalla ja toisaalta myös leikkiin osallistumalla, aikuinen saa ainutlaatuisia tietoa lapsesta ja hänen elämästään.

Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa: Toimenpiteet, arviointi ja kehittäminen Kauniaisten esiopetuksessa

Laaja-alaista osaamista kehitetään niin esiopetusryhmän toiminnassa, esiopetusryhmien välisessä yhteistyössä kuin perusopetuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä kulkee jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Tehtävän toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen yhteistyötä. Esi- ja perusopetuksen nivelvaihe nähdään merkityksellisenä ajanjaksona lapsen elämässä. Esiopetus tekee tiivistä yhteistyötä lapsen lähikoulun kanssa, ja toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan säännöllisesti. Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tapaa toisiaan erilaisissa palavereissa, Teams-yhteyksin, sekä myös erilaisten Whatsapp-ryhmien avulla.

- *Ajattelu ja oppiminen esiopetuksessa Kauniaisissa*

Kauniaisissa lapsen näkemystä omasta oppimisestaan tuetaan positiivisten oppimiskokemusten kautta ja oppimisprosessin näkyväksi tekemisellä. Kauniaisissa lapsen näkemystä omasta oppimisestaan tuetaan positiivisten oppimiskokemusten kautta. Lasta autetaan ja tuetaan näkemään oma oppimisprosessinsa. Eri oppimistyylit huomioidaan ja lasten kanssa keskustellaan metatiedosta ja oppimisen eri kanavista.

Sekä lapset että aikuiset osallistuvat pedagogiseen dokumentointiin tehdäkseen oppimisen ja ajattelun näkyväksi. Kauniaisissa ajattelun ja oppimisen taitoja vahvistetaan Tulevaisuuden tutkijoina. Tavoitteena on herättää lasten tiedonhalu ja uteliaisuus ilmiöitä kohtaan. Tulevaisuuden tutkijan taitoja voi vahvistaa DigiLabin tarjoamalla mahdollisuuksilla. (Liite 19: Digipuu).

- *Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu esiopetuksessa Kauniaisissa*

Hyvien tapojen ja kohteliaan käyttäytymisen malli lähtee aikuisista. Lasten kanssa keskustellaan ja pohditaan hyvien tapojen merkitystä. Esiopetuksessa harjoittelemme tunne- sekä vuorovaikutustaitoja päivittäin turvallisesti oman vertaisryhmän kanssa. Esiopetuksessa ennaltaehkäistään kiusaamista kiinnittämällä huomiota lasten välisiin sosiaalisiin suhteisiin ja tukemalla kaveritaitoja. Lapsille opetetaan tunteiden tunnistamista ja sanoittamista sensitiivisesti. Käytämme myös mahdollisuuksien mukaan Tunne- ja kaveritaitojen polku-työkalua. (Liite7: Tunne- ja kaveritaitojen polku työkalu)

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Pidämme esiopetuksessa tärkeänä keskustella lasten kanssa menneistä asioista, sillä mennyt on aina myös läsnä. Esiopetuksessa tutustummekin kävelen Kauniaisten alueen kulttuurikohteisiin ja tutustumme monipuolisesti Kauniaisten ainutlaatuihin lähihistoriaan.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Henkilökunta huolehtii siitä, että kulttuurinen moninaisuus tulee tutuksi kaikille ryhmän lapsille. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin. Kielitietoinen esiopetus kuuluu kaikille lapsille. Henkilöstö ymmärtää kielen merkityksen esiopetuksessa ja näkee kielellisen moninaisuuden voimavarana ja rikkautena. Arvoperustan ajatusta tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta esiopetuksesta avataan lisää Kieli, kulttuuri- ja katsomustietoisesta varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksen käsikirjassa (Liite 6: Kieli, kulttuuri- ja katsomustietoisesta varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksen käsikirjassa). Kauniaisissa kieli- ja kulttuuriopettaja tukee kasvattajien pedagogista toimintaa.

- *Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot esiopetuksessa Kauniaisissa*

Esiopetusikäisen lapsen on tärkeä saada kokea olevansa hyvä, osaava ja tärkeä. Hän nauttii saadessaan tehdä asioita itse ja onnistuessaan siinä. Lasta kannustetaan ja yrittämisestä annetaan myönteistä palautetta. Esiopetuksessa pidämmekin tärkeänä tukea lapsen omatoimisuutta ja rohkeutta yrittää. Mahdollistamme lapsille arjessa omatoimisuutta tukevia asioita, kuten ruuan ottamisen itse, pienet siivous- ja järjestelytehtävät, ja esimerkiksi erilaisissa toiminnoissa apulaisena toimimisen.

Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Esiopetuksessa pyrimme tukemaan lasten positiivista, luontoa kunnioittavaa ympäristösuhdetta. Kauniaisten esiopetus edistää kestävästä kehitystä. Kiinnitämme huomiota energiansäästöön ja kierrätykseen sekä jätteiden vähentämiseen. Lapset ovat aktiivisia osallistujia ja toimijoita kestävästä kehityksen pyrkimyksissä esimerkiksi osallistumalla kierrätyksen eri vaiheisiin. Lisätietoa löytyy Ympäristökasvatussuunnitelmasta (Liite 5: Ympäristökasvatussuunnitelma). Esiopetuksessa kiinnitämme huomiota myös esimerkiksi ruokakasvatukseen ja otamme huomioon lasten erilaiset tarpeet ruokailussa.

Liikunta eri muodoissaan on läsnä esiopetuksessa kaikkina vuodenaikoina. Monipuolista liikuntaa toteutetaan ulko- ja sisätiloissa. Liikuntaa hyödynnetään pedagogisesti eri tilanteissa ja hetkissä. Henkilöstö ymmärtää liikunnan merkityksen lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Liikuntavälineitä on mahdollisuuksien mukaan lasten saatavilla. Varhaiskasvatustyösköiden ympäristöjen tulee olla sallivia eikä liikuntamahdollisuuksia kielletä, vaan pikemminkin pohditaan, miten ne toteutetaan turvallisesti. Kauniaisissa erilaiset liikunta- ja urheilumahdollisuudet, kuten uimahalli, jäähalli, urheilukenttä, sekä esimerkiksi Kasavuoren luontopolku QR-koodeineen ovat kävelymatkan päässä, ja niitä hyödynnetään pedagogisessa toiminnassa.

- *Monilukutaito esiopetuksessa Kauniaisissa*

Kauniaisissa haluamme monilukutaidon eri osa-alueista korostaa erityisesti kirjallisuuden merkitystä ja lapsille luetaan esiopetuksessa päivittäin. Luetusta tekstistä keskustellaan ja sanojen ja tekstin merkitystä pohditaan yhdessä lasten kanssa. Tuemme esiopetuksessa lasten kriittisen lukutaidon kehitystä ja autamme lapsia myös suhtautumaan kriittisesti eri tiedonlähteisiin. Esiopetuksessa kannustamme lapsia käyttämään, tutkimaan ja myös tuottamaan erilaisia viestejä. Käytämme monipuolisesti erilaisia menetelmiä lapsen monilukutaidon kehittymiseksi. Esiopetusryhmän aikuiset näyttävät lapsille mallia erilaisten menetelmien käyttämiseksi. Aikuinen mahdollistaa lapsille rikkaan tekstiympäristön esimerkiksi erilaisten kirjojen, lapsille soveltuvien kulttuuripalveluiden, elokuvien, musiikin ja lorujen kautta. Lapset nähdään aktiivisina toimijoina, ja monilukutaidon kehittymisen myötä vahvistuu myös lapsen osallisuus. Monilukutaidon kehittymisen kautta lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Kauniaisissa kirjasto ja esiopetus tekevät aktiivista yhteistyötä. Kirjastossa vierailaan säännöllisesti, kirjasto tukee esiopetusta kirjallisuuskasvatuksessa, ja henkilöstöä, sekä lapsia kuunnellaan tarkasteltaessa kirjastojen lastenkirjallisuuden valikoimaa. Kirjasto tarjoaa myös henkilöstölle mahdollisuuden päivittää omaa osaamista liittyen esimerkiksi kirjallisuuden ja laaja-alaisen osaamisen rajapintojen yhdistämiseen. Kirjasto viestii myös erilaisista kirjallisuuden trendeistä henkilöstölle, sekä opastaa niiden hyödyntämisessä osana toimintaa.

- *Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen esiopetuksessa Kauniaisissa*

Kauniaisissa on käytössä Grani DigiLab -oppimisympäristö, jossa on käytössä uutta teknologiaa, kuten 3D-tulostus, ohjelmointi, upotettu todellisuus ja virtuaalitodellisuus. Kauniaisten kaupunki on kehittänyt Digipuu – Tulevaisuuden tutkijat -työvälineen, (Liite 19: Digipuu) joka tukee ikätasoisesti lasten digitaitojen kehittymistä. Digitaalisten taitojen kehittämisessä leikki on tärkein lähtökohta. Digipuussa on kuvattu lasten digitaalisten taitojen kehittymistä ja harjoituksia ikäkausittain. Yhtenä esimerkkinä tieteen ja luonnonilmiöihin liittyvinä tutkimustehtävissä on yksiköissä kiertävät tutkijan salkut. Lasten ihmettely, kysymykset ja kiinnostuksen kohteet, ovat lähtökohtana kaikelle digitaaliselle toiminnalle Kauniaisissa esiopetuksessa. Kaikissa esiopetusryhmissä on esimerkiksi kosketusnäytöt, sekä Ipadit, jotka yhdistetään erilaisiin esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiin lasten mielenkiintojen kohteet huomioiden.

- *Osallistuminen ja vaikuttaminen esiopetuksessa Kauniaisissa*

Lapsen osallisuudella tarkoitetaan esiopetuksessa sitä, että lapsi on aktiivinen toimija ja ryhmänsä jäsen. Heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään paitsi kuullaan, myös huomioidaan esiopetuksen arjessa ja toiminnassa. Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin sekä tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Jotta lapsi voisi kokea osallisuutta, ympäristön pitää olla turvallinen.

Turvallisuus luodaan vuorovaikutuksella, kiintymyssuhteilla sekä ryhmän yhteisesti sovitulla säännöllillä ja johdonmukaisuudella. Turvallisessa ympäristössä tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä. Jokaista ryhmän jäsentä arvostetaan ja kunnioitetaan sekä kuullaan siten, että jokaiselle syntyy tunne joukkoon kuulumisesta. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa aikuiset osoittavat lapsille esimerkillään yhdenvertaisessa ja tasa-arvoisessa yhteisössä toimimista. Lapsille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystasoisesti. Puitteet pedagogiselle toiminnalle suunnitellaan kaikkia lapsia palvelevaksi ja inklusiiviseksi, jolloin jokainen lapsi pääsee osalliseksi kaikkeen toimintaan.

Lasten osallisuus ja osallistuminen on kaiken toimintamme perusta: heitä kuunnellaan arjessa ja heidän kanssaan keskustellaan heitä kiinnostavien aiheiden selvittämiseksi. Aikuinen luo esiopetuksessa lapsen aktiivisuutta, yksilöllisyyttä ja yhteistoiminnallisuutta tukevat puitteet. Hän herättelee kiinnostusta uusiin asioihin tarjoamalla lapselle mielekkäitä, ikätasolle sopivia toimintamahdollisuuksia, kokemuksia ja ohjattua toimintaa sekä mahdollisuuksia omien valintojen tekemiseen. Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön kanssa.

- *Laaja-alaisen osaamisen arviointi ja kehittäminen esiopetuksessa Kauniaisissa*

Osaamisen arvioinnissa ja kehittämisessä on aina lähtökohtana lapsiryhmä, lasten väliset vuorovaikutussuhteet, lasten kiinnostuksen kohteet ja kasvattajien toimintakaudelle asettamat omat pedagogiset tavoitteet. Paikallista esiopetussuunnitelmaa täydentävät ja tarkentavat yksiköissä laadittavat Toimintasuunnitelmat (Liite 1: Esiopetuksen toimintasuunnitelma). Varhaiskasvatussyksiköiden vuosittain laatimat toimintasuunnitelmat tarkentavat varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista kussakin varhaiskasvatussyksikössä yksikön erityispiirteet huomioiden. Toimintasuunnitelmien lisäksi ryhmissä laaditaan ns. Tiimin pedagoginen sitoumus (Liite 2: Tiimin pedagoginen sitoumus). Paikallinen esiopetussuunnitelma on esiopetusta ohjaava asiakirja, ja osana toimintasuunnitelmaa on myös esiopetuksen toimintakauden tavoitteet. Arviointia ja kehittämistä tulee siis tarkastella yhtenä laaja-alaisen osaamisen osa-alueena.

Esiopetusryhmän henkilöstö ymmärtää myös pedagogisen dokumentoinnin prosessin ja merkityksen lapsilähtöistä pedagogista toimintaa suunniteltaessa, ja omaa toimintaansa arvioitaessa. Pedagogista dokumentointia hyödynnetään osana arviointia ja kehittämistä. Kauniaisissa pedagogiseen dokumentointiin kuuluvat esimerkiksi lasten parlamentit, sadutus, lasten kysymysten kerääminen, kuvien ottaminen, videointi ja ilmaisulliset tuotokset. Yhtenä tärkeänä osana on varhaiskasvattajien kirjalliset havainnot. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma on osa pedagogista dokumentointia. (Liite 3: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma)

Kauniainen toteuttaa säännöllisesti varhaiskasvatuksen asiakaskyselyn yhteistyössä muiden pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi, ja kyselyyn sisältyy sekä huoltajien näkemyksiä että lasten näkemyksiä kartoitettavia asioita. Kyselyn tuloksia hyödynnetään palveluiden kehittämistyössä niin kaupunki- kuin yksikkötasolla. Kauniaisissa käytettävä Arviointilomake on liitteenä (Liite 14: Kauniaisten varhaiskasvatuksen arviointiohjelma). Varhaiskasvatuksen johto asettaa vuosittain kolme arvioitavaa indikaattoria. Ryhmä valitsee lisäksi omavalintaisen yhden arvioitavan indikaattorin. Varhaiskasvatussyksiköiden johtajat tuottavat varhaiskasvatuksen johdolle koosteen johtamansa yksikön arvioinnin tuloksista. Lisäksi kukin varhaiskasvatussyksikkö julkistaa keskeiset arvioinnin tulokset esim. verkkosivuillaan. Varhaiskasvatuksen mittareita seurataan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä, sekä tiedolla johtamisen työkalujen avulla.

Huoltajien osallisuutta mahdollistetaan esim. vuorovaikutteisten huoltajailtojen kautta. Jokaisella huoltajalla on mahdollisuus osallistua esiopetuksen suunnitteluun ja arviointiin esim. LEOPS-keskusteluiden yhteydessä. Monessa Kauniaisten varhaiskasvatussyksikössä toimii aktiivinen vanhempainyhdistys.

Niin aikuiset kuin lapsetkin oppivat, kasvavat ja kehittyvät vuorovaikutuksessa. Tämä on kokonaisvaltainen, kaikkialla tapahtuva elinikäinen prosessi. Oppivassa yhteisössä lapset ja aikuiset toimivat yhdessä uusia ja erilaisia toimintatapoja suunnitellen, kokeillen ja arvioiden. Kokemus yhteisöllisyydestä ja yhteenkuulumisesta ovat oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä ominaisuuksia. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Henkilöstöllä on reflektointia työssä, suhteessa itseensä, tiimiinsä ja koko työyhteisöönsä, sekä aito halu kehittyä työssään.

Jokaisen työntekijän tulee saada osaamisensa kehittämiseen muun henkilöstön ja esimiehensä palautetta, ohjaamista ja tukea. Yhteisten kokousten ja tiimipalaverien lisäksi jokaisessa yksikössä järjestetään säännöllisesti teemallisia kokouksia eri ammattiryhmille. Kokouksissa keskustellaan ajankohtaisista asioista, arvioidaan toimintaa ja jaetaan kokemuksia.

3.4 Paikallisia tarkennuksia esiopetuksessa Kauniaisissa

- *Esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt*

Esiopetuksen keskiössä ovat positiivinen pedagogiikka, lasten vahvuudet sekä lasten osallisuus toimintaa suunniteltaessa. Esiopetuksessa kaikki tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhteiskunnan moninaisuuden tulee näkyä esiopetuksen oppimisympäristössä, esim. kirjavalinnat, kuvat, materiaalit, lelut. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä. Toimintakulttuuria arvioidaan Kielipeda-menetelmällä.

Kauniaisissa henkilöstöllä on avoin asenne eri kieliin ja kulttuureihin. Kielitietoisuus ja sen lisääminen huomioidaan päivittäisessä toiminnassa. Lapset saavat leikkiessään käyttää sitä kieltä, joka tuntuu heistä luontevalta. Henkilöstö ymmärtää lapsen oman kielen merkityksen eikä kiellä sen käyttöä vaan näkee sen rikkautena. Kieli mahdollistaa osallisuuden. Lasta, joka hallitsee muuta kieltä kuin esiopetuksen opetuskieltä, kannustetaan tuomaan kielitaitoaan esiin. Lapsen äidinkielen oppimisessa ensisijaisessa vastuussa ovat lapsen huoltajat. Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Huoltajilla on oikeus tulkkiin heidän kanssaan käytävissä keskusteluissa. Tulkin käyttö toimii myös henkilöstön oikeuden turvaajana.

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Monikielisyyttä tehdään näkyväksi. Kauniaisissa on käytössä Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen käsikirja. (liite 6: Kieli-, kulttuuri ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja) Käsikirjaa käytetään esiopetuksen suunnittelun ja toteuttamisen tukena.

Kaupunki järjestää yhteisiä koulutustilaisuuksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tällä tavoin lisätään osaamista ja helpotetaan yhteisten menettelytapojen vakiinnuttamista. Lasten mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon toimintaympäristön kehittämisessä.

Esiopetusryhmässä aikuiset ja lapset laativat yhdessä ryhmän pelisäännöt positiivista pedagogiikkaa hyödyntäen. Tarkoituksena on tehdä lapsille selväksi selkeiden pelisääntöjen merkitys ja niihin sitoutumisen tärkeys. Lapsen ajatusten ja mielteiden näkyviin saattamiseksi ja oman toiminnan arvioimiseksi käytetään erilaisia arviointi- ja haastattelumenetelmiä, kuten esimerkiksi keskustelu, kuvat, valokuva.

- *esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt*

Oppimisympäristöissä huomioidaan psyykinen, sosiaalinen sekä fyysinen ulottuvuus. Tavoitteena on suunnitella, rakentaa ja arvioida oppimisympäristöjä yhdessä lasten kanssa heidän tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaan. Monipuolinen oppimisympäristö on kasvua ja oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen. Oppimisympäristö rakentaa lasten leikin, liikkumisen, tutkimisen, ihmettelyn,

taiteellisen kokemisen ja ilmaisun sekä laadukkaan vuorovaikutuksen maailmaa. Esiopetuksessa oppimisympäristön rakentaminen pohjautuu toiminnallisiin sekä esteettisiin näkökulmiin, jolloin lapsille syntyy pystyvyyden ja osallisuuden kokemuksia samalla kun harmoninen, selkeä ja luova ympäristö sekä rauhoittaa että innostaa turvalliseen varhaiskasvatukseen arkeen.

Oppimisympäristössä kannustetaan yhteistyöhön, yhteiseen vastuunottoon ja osallisuuteen. Esiopetuksen oppimisympäristöjä suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan yhdessä lasten ja henkilöstön kanssa. Myös huoltajille tarjotaan mahdollisuus vaikuttaa oppimisympäristön kehittämiseen esimerkiksi henkilöstön kanssa tapahtuvissa keskusteluissa, tai vuorovaikutteisissa huoltajailloissa.

Esiopetuksessa näemme koko kaupungin oppimisympäristönä ja teemme yhteistyötä alueen eri toimijoiden kanssa. Esimerkkinä tästä yhteistyöstä on esikoululaisille vuosittain tarjottava uimaopetus. Metsä ja luonto ovat vahvasti läsnä arjen pedagogiikassa. Arvostamme lähiympäristössä liikkumista ja näytämme lapsille, miten liikenteessä, kirjastossa ja ympäristössä ylipäänsä liikutaan ja käyttäytään.

- *yhteistyön tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa*

Esiopetus tekee yhteistyötä mm. hyvinvointialueen, kirjaston, koulun, ympäristötoimen, liikunta- ja kulttuuripalvelujen kanssa, sekä seurakunnan kanssa. Henkilöstö tiedottaa huoltajia lapsen päivästä suullisesti tai kirjallisesti. Päivittäiset tuonti- ja hakutilanteet ovat luontevia kuulumisten vaihtotilanteita, jolloin huoltajat kuulevat lapsen päivästä. Avoin ja viiveetön tiedonkulku ja vuorovaikutus vahvistavat huoltajien ja henkilöstön välistä luottamusta. Viikko- tai kuukausikirjeissä voi avata yleisesti lapsiryhmän kuulumisia ja tapahtumia huoltajille. Tiedottamiseen ja yhteydenpitoon voidaan käyttää sähköisen asiointikanavan lisäksi mm. sähköpostia, tekstiviestejä tai puhelinkeskusteluja. Huoltajilla ja henkilökunnalla on oikeus tulkin käyttöön vuorovaikutuksen tukena.

Kauniaisissa on käytössä Lapset puheeksi -toimintamenetelmä (Toimiva lapsi & perhe -menetelmä) (linkki). Kyseessä on matalan kynnyksen menetelmä, jonka tarkoituksena on tukea lapsen tasapainoista ja sujuvaa arkea. Keskustelua tarjotaan perheille aina tarvittaessa, esimerkiksi lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, vaihtaessa ryhmää tai vaihtaessa varhaiskasvatusyksiköstä toiseen. Keskustelua voidaan myös käyttää ennaltaehkäisevästi tai muutosten ilmetessä perheen arjessa. Keskustelussa kartoitetaan lasta suojaavia tekijöitä sekä tukea edellyttäviä alueita lapsen elämässä. Keskustelu on perheelle vapaaehtoinen.

Esi- ja alkuopetuksen opettajien yhteistyön tarkoituksena on luoda lapselle varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta alkuopetukseen mahdollisimman kynnyksetön oppimisen ja kehityksen jatkumo. Perusopetuslaki velvoittaa esi- ja alkuopetuksen yhteistyöhön. Esiopetuksen ja koulun välinen yhteistyö on Kauniaisissa säännöllistä. Suomenkielisessä esiopetuksessa yhteistyön muotona ovat olleet ”Eskarikahvilat”, ruotsinkielisessä esiopetuksessa ”Skola-förskola grupp”-tapaamiset ja yhteistyön muodot, sekä määrät on kirjattu yhteiseen vuosikelloon. Esiopetuksessa tehdään myös paljon arjen yhteistyötä esi- ja alkuopettajien välillä, varsinkin ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Myös koulun aloittamiseen ja luokkajakoon liittyvissä asioissa pyritään tekemään yhteistä suunnittelutyötä keväällä.

Esiopetusvuoden toimintavuoden aikana esi- ja alkuopetuksen opettajat noudattavat yhteistyössä yhteisesti hyväksytyt nivelvaiheen vuosikelloa. Yhteistyötä ja yhteistyömuotoja kehitetään edelleen toimivammiksi ja joustavammiksi arvioiden säännöllisesti sovittujen toimintatapojen toimivuutta. Esiopettajat kirjaavat yksikön toimintasuunnitelmien laatimisen yhteydessä esiopetuksen toimintakau-

delle tavoitteet, joiden saavuttamista arvioidaan toimintakauden lopussa. Lisäksi lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä.

Huoltajien kiinnostusta ja mukana olemista pidetään lapsen koulunaloituksessa tärkeänä ja vanhempia sekä kannustetaan että rohkaistaan tärkeässä roolissaan. Tiedonsiirron on tarkoitus toimia esi- ja alkuopetuksen niveltämisvaiheessa joustavasti ja lasten edun mukaisesti ja säädöksiä noudattaen. Lapsen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto siirretään.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (Liite 3: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma) on esiopetuksen opettajan yhdessä huoltajien kanssa laatima asiakirja lapselle. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma sisältää kasvuun ja oppimiseen liittyvät tärkeimmät tavoitteet, tarpeet, lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Yksilölliset oppimissuunnitelmat ovat pohjalta laaditaan ryhmän opetussuunnitelma. (Liite 2: Tiimin pedagoginen sitoumus)

Uuden lapsen aloittaessa kesken kauden esiopetusryhmässä esiopetuksen opettaja tarjoaa huoltajille mahdollisuutta kotikäyntiin, jossa tutustutaan lapseen hänen omassa ympäristössään. Huoltajien kanssa esiopettaja käy aloituskeskustelun, jossa saadaan tietoa lapsen oppimiseen ja tarpeisiin liittyvistä asioista. Kauniaisissa käytössä oleva Lapset puheeksi-keskustelu tarjoaa myös arvokasta tietoa esiopetuksessa aloittavasta lapsesta.

Erityisopettajien, huoltajien sekä koulun välistä yhteistyötä käsitellään kappaleessa 5.

- *yhteistyön eri osa-alueiden arvioinnin käytännöt.*

Kauniainen toteuttaa säännöllisesti varhaiskasvatuksen asiakaskyselyn yhteistyössä muiden pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi, ja kyselyyn sisältyy sekä huoltajien näkemyksiä että lasten näkemyksiä kartoitettavia asioita. Kyselyn tuloksia hyödynnetään palveluiden kehittämistyössä niin kaupunki- kuin yksikkötasoilla.

Esiopetuksen ja koulun yhteistyötä arvioidaan aina keväisin. Myös vapaamuotoisempi arviointityö on luonteva tapa toimia esiopetuksen ja koulun välillä.

4.5 Paikallisia tarkennuksia Kauniaisten esiopetuksessa

Monipuoliset työtavat esiopetuksessa Kauniaisissa

- *millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään*
- *miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.*

Monipuoliset työtavat eri ryhmätilanteissa yhdessä aikuisen kanssa auttavat lapsia tiedostamaan, millaisia oppijoita he ovat, sekä tarkkailemaan omaa oppimistaan. On tärkeää, että lapset saavat myönteisen kuvan itsestään oppijoina. Monipuolisuus tekee oppimisen hauskaksi ja motivoi lapsia uusiin oppimiskokemuksiin – sekä ohjattuihin että itse valittuihin. Työmenetelmät perustuvat leikkisään, iän mukaiseen toimintaan.

Työtavat valitaan niin, että lapsen oma luontainen uteliaisuus ja aktiivinen toimijuus tukevat oppimista. Kasvattajat huomioivat myös lasten erilaisen ominaisen tavan työskennellä, ja tukevat lapsen kehittymässä olevaa oppimistyyliä.

Huoltajilta ja lapsilta kootaan palautetta esim. keskustelujen ja kyselyjen kautta. Työtapojen toimivuutta ja kehittämistä tarkastellaan erityisesti ryhmien tiimeissä, joissa on tarvittaessa mukana myös esimerkiksi kieli- ja kulttuuriopettaja, sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena esiopetuksessa Kauniaisissa

● *miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa*

Kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatusyksiköstä siirtyminen esikouluun ja esikoulusta kouluun ovat tärkeitä elämänvaiheita lapsille. Onnistunut siirtymä edistää lasten hyvinvointia, turvallisuudentunnetta sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheet tulisi suunnitella hyvin. On tärkeää, että paikalliset varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen suunnitelmat määrittelevät yhtenäiset suuntaviivat siirtymävaiheille. Menettelyjä arvioidaan ja kehitetään yhteistyössä henkilöstön kanssa. Vanhempien palaute otetaan huomioon kehitystyössä.

Koulutuksen järjestäjä mahdollistaa sellaisen yhteistyön ja tiedonvälitystä, että lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatusyksiköstä päiväkotiin ja edelleen perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti. Tavoitteena on siirtää kaikki tärkeä tieto opetuksen järjestämisestä, oppimisen tukemisesta ja oppilashuollosta, kun lapsi siirtyy yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Siirtymävaiheissa päiväkotiin tai perusopetukseen hyödynnetään aiempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta siitä, miten lapsen kasvu ja oppiminen etenevät ja miten niitä voidaan tukea erityisesti päätettäessä poikkeavasta koulun aloitusajankohdasta.

Kauniaisissa arviointia koskeva tietoa siirretään erityisesti esi- ja perusopetuksen nivelvaihepalaverissa. Esiopettaja kirjoittaa jokaisesta lapsesta lapsen LEOPS:n pohjalta koosteen, koulu kutsuu esiopetuksen opettajan, sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja kieli- ja kulttuuriopettajan esiopetuskevään nivellyksiin. Tarvittaessa käydään myös yksilöllisempiä tiedonsiirtopalaveria, joissa on myös lapsen huoltaja mukana, sekä myös esimerkiksi opiskeluhuollon henkilöstöä.

Lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa lähettävä esiopetuspaikka huolehtii lapsen esiopetus suunnitelman huoltajille, jotka toimittavat lapsen paperit uuteen esiopetuspaikkaan. Siirtopalaveri järjestetään lapsen vaihtaessa suomenkielisessä esiopetuksessa esiopetuspaikkaa kunnan sisällä. Vastaanottava esiopetuspaikka vastaa tiedonsiirtopalaverin järjestämisestä.

● *miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä*

Huoltajien osallisuus koetaan tärkeäksi kehitettäessä esiopetusta. Henkilöstö kannustaa huoltajia antamaan aktiivisesti palautetta ryhmän toiminnasta (esim. päivittäiset kohtaamiset, palautelaatikko). Huoltajien kanssa säännöllisesti käytävät esiopetuksen eri keskustelut sekä huoltajien illat ovat myös paikka antaa ja saada palautetta. Varhaiskasvatus järjestää myös huoltajille mahdollisuuden antaa palautetta laajemmin säännöllisesti tehtävien kyselyiden kautta (PKS asiakaskysely) ja tätä kyselyä hyödynnetään myös esiopetuksen toimintaa kehittäessä.

Esiopetuksen henkilökunta arvioi toimintaansa peilaten sitä lapsilta ja huoltajilta saatuun palautteeseen ja ryhmän itsensä laatimien tavoitteiden saavuttamisen kautta. Huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käydään läpi esimerkiksi tiimipalaverissa, sekä yksiköiden peda-palaverissa. Henkilöstö

osallistuu myös yksiköiden arviointeihin ja henkilökohtaisiin kehityskeskusteluihin. Näiden pohjalta henkilöstö laatii omat kehityssuunnitelmat ja täydentävät osaamistaan täydennyskoulutuksessa.

- *millaista osallistumistodistusta käytetään.*

Esiopetukseen osallistumisesta annetaan Kauniaisissa lapselle osallistumistodistus. (Liite 18: Osallistumistodistus)

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet esiopetuksessa Kauniaisissa

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Toiminnallisuus, itse tekeminen ja kokemuksellisuus oppimistilanteissa vahvistavat lasta oppimisen ja uuden omaksumisen prosessissa. Jokaiselle lapselle annetaan mahdollisuus hyvään oppimiskokemukseen. Tavoitteena on löytää lapselle itselleen sopivia ja innostavia tapoja oppia ja omaksua uutta. Kauniaisten esiopetuksessa lapsia kannustetaan liikkumaan ja pitämään hauskaa. On tärkeää, että aikuiset ovat sitoutuneita ja osallistuvat itse toimintoihin.

Lasten mielenkiinnon kohteita voidaan työstää eripituisten teema- ja projektityöskentelyiden kautta, joihin voidaan luontevasti sisällyttää esiopetuksen eri oppimiskokonaisuuksia sekä leikin maailmaa.

Yksittäisen lapsen ihmettely arjessa voi myös kasvaa koko yhteisön luovan ilmaisun kohteeksi ja tukea ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä. Esiopetuksessa vaalitaan turvallista ja sallivaa ilmapiiriä, jossa uskaltaa kysyä, ihmetellä, erehtyä ja oppia. Lapselle tarjotaan mahdollisuus kokeilla ja oivaltaa yksin sekä ryhmässä. Esiopetuksen päivittäiset tilanteet tarjoavat erinomaisia mahdollisuuksia kielellisten valmiuksien kehittämiseen.

Ratkaisevaa on, että aikuiset lähtevät mukaan lasten pohdintoihin ja mietteisiin antamalla valmiita vastauksia ja ottamalla kantaa. Ilmapiirin on oltava avoin, positiivinen ja rehellinen, jotta lapset uskaltaisivat tehdä kysymyksiä ja ajatella ääneen. Kun asioita mietitään yhdessä, eri näkökannat pääsevät esille ja lapset oppivat kuuntelemaan muita ja kunnioittamaan heidän näkemyksiään. Samalla he oppivat, että on olemassa erilaisia tapoja nähdä asioita. Vahvistamme lasten ymmärrystä siitä, että ympäristössämme on erilaisia katsomuksia ja erilaisia tapoja toteuttaa niitä.

Kauniaisten esiopetuksessa korostuu isoina teemoina esimerkiksi ympäristökasvatus, tunne- ja kaveritaidot, sekä kieli- ja kulttuuri. Uskomme, että luonto oppimisympäristönä mahdollistaa kokonaisvaltaisen ja toiminnallisen oppimiskokemuksen, missä ympäristökasvatus ja esiopetuksen asiasisällöt yhdistyvät mutkattomasti toisiinsa. Esiopetuksessa lapset saavat ohjausta luontoa suojelemaan kestävästi kulutukseen, kierrättämiseen ja lajitteluun sekä energian säästämiseen. Ajatuksena on, että kaikki voisivat osaltaan vaikuttaa. (Liite 5: Ympäristökasvatussuunnitelma)

Lähiympäristössämme on runsaasti historiallista tietoa, jonka tarjoaman näkökulman menneeseen integroimme mutkattomasti osaksi lasten esiopetuspäivää. Esiopetuksessa liikummekin paljon ulkona ja lähiympäristössä, ja käytämme koko Kauniaisten aluetta oppimisympäristönä.

Grani DigiLab on oppimisympäristö, jossa on käytössä uutta teknologiaa, kuten 3D-tulostus, ohjelmointi, upotettu todellisuus ja virtuaalitodellisuus. Kauniaisten kaupunki on kehittänyt Digipuu – Tulevaisuuden tutkijat -työvälineen, (Liite 19: Digipuu), joka tukee ikätasoisesti lasten digitaalisten kehit-

tymistä. Digitaalitojen kehittämisessä leikki on tärkein lähtökohta. Digipuussa on kuvattu lasten digitaalitojen kehittymistä ja harjoituksia ikäkausittain. Yhtenä esimerkkinä tieteeseen ja luonnonilmiöihin liittyvinä tutkimustehtävissä on yksiköissä kiertävät tutkijan salkut.

Ilmaisun monet muodot esiopetuksessa Kauniaisissa

Esiopetuksen luova ilmaisu tukee jokaisen lapsen ainutlaatuista persoonallisuutta. Esiopetuksessa koemme tärkeäksi lapsista lähtevän luovuuden, jolloin lasten ideat sekä mielenkiinnon kohteet ovat keskeisiä lähtökohtia taiteelliselle kokemiselle ja ilmaisulle. Luovassa ilmaisussa painotamme elämyksellisyyttä, yksilöllisyyttä kuin myös kokonaisvaltaista kokemista, jossa lapsi pääsee ilmaisemaan itseään kaikkien eri aistiensa kautta.

Kieli ja vuorovaikutus esiopetuksessa Kauniaisissa

Kauniainen on kaksikielinen kaupunki, jossa molemmat kotimaiset kielemme ovat vahvasti mukana lasten arjessa. Monet esiopetukseen osallistuvista lapsista tulevat kaksi- tai useampikielisistä perheistä. Kielet saavat kuulua ja näkyä esiopetuksen arjessa.

Lasten kielelliset lähtökohdat otetaan huomioon esiopetuksessa, ja suomea/ruotsia toisena kielenä puhuvien kielenkehitys otetaan huomioon esiopetuksen arjessa.

Tarvitsemme kieltä niin ajatteluun, kuin itsemme ilmaisuun. Esiopetuksen päivittäiset tilanteet tarjoavat erinomaisia mahdollisuuksia kehittää kielellisiä taitoja. Keskeinen tavoitteemme on rikastuttaa lapsen kieltä eli herättää ja lisätä lapsen kiinnostusta puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen.

Minä ja meidän yhteisömme esiopetuksessa Kauniaisissa

Kauniaisten esiopetuksessa tutustumme yhdessä omaan ja muiden maailmankatsomuksiin ja uskontoihin, joita on omassa lapsiryhmässä tai lähiympäristössä, sekä niihin liittyviin perinteisiin.

Lasten kanssa voi yhdessä tutustua kirjailijoihin, kuvataiteilijoihin, arkkitehteihin jne. Tutkitaan omaa yhteisöä ja omaa paikkaa siinä. Opetuksessa käytetään tarinoita, perinteisiä leikkejä, lauluja ja draamaa sekä muuta aineistoa kuten Kauniaisista kertovia kirjoja. Lastenkulttuuriin kuuluu myös lasten oma luominen, kuten leikit, lorut, riimit ja laulut. Voidaan myös käydä merkityksellissä paikoissa kuten Stockmannin raunioilla tai Glimsissä.

Tutkin ympäristöäni esiopetuksessa Kauniaisissa

Matematiikan sisältöalueella tärkein tavoite on antaa lapsille positiivinen asenne matematiikkaan. Matemaattisten ilmiöiden havaitseminen arkisissa tilanteissa tekee matematiikasta luonnollisen ja konkreettisen osan jokaisen lapsen elämää. Esiopetuspäivän aikana luokitellaan, vertaillaan ja järjestellään arjen tilanteisiin kuuluvia esineitä, aineita ja ilmiöitä, jolloin lapset harjaantuvat matemaattiseen ajatteluun. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä Nuori Yrittäjyys Ry:n kanssa. Yhteistyön kautta vahvistetaan alueen lasten ja nuorten yrittäjyys-, työelämä- ja taloustaitoja sekä opettajien yrittäjyyskasvatusosaamista.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä esiopetuksessa Kauniaisissa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkökohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

Kauniaisissa kielikylpyä annetaan ruotsin kielellä suomenkielisten perheiden lapsille Kielikylpy Grani språkbad -varhaiskasvatusyksikössä. Kielikylpy Kauniaisissa alkaa pääsääntöisesti viimeistään lasten ollessa 5-vuotiaita, vuotta ennen esikouluikää. Näin esiopetusryhmässä aloittavilla lapsilla on riittävät kielelliset valmiudet osallistua syksyllä alkavaan kielikylpykielellä tapahtuvaan esiopetukseen.

Esiopetuksessa tehdään näkyväksi ryhmässä puhuttuja kieliä. Lasten huoltajia kannustetaan käyttämään omaa äidinkieltään monipuolisesti perheen arjessa. Esiopetuksen yhteistyössä huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen kanssa edistetään lapsen kulttuuriperinteen jatkumista sekä tuetaan lapsen mahdollisuutta ilmentää omaa kulttuuristaansa esiopetuksessa. Jokaisen lapsen kulttuurin ja äidinkielen tulee olla osa lapsen esiopetuksen oppimisympäristöä. Ne voivat näkyä esiopetuksen arjessa esimerkiksi seuraavin keinoin: lasten äidinkielen tervehdykset päiväkodin eteisessä, lapsen nimen äidinkielen kirjoitusasu naulakossa, sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö lapsen äidinkielen tutustumisessa. Lisäksi erilaisiin kulttuureihin voidaan tutustua esimerkiksi kirjojen, kuvien, karttojen ja musiikin välityksellä sekä eri kulttuureja esittelevien teemaviikkojen avulla. Huoltajilla on oikeus tulla heidän kanssaan käytävissä keskusteluissa. Tulkin käyttö toimii myös henkilöstön oikeuden turvaajana.

Esiopetuksen toimintakulttuurin lähtökohtana on kielitietoinen pedagogiikka. Kauniaisissa henkilöstöllä on avoin asenne eri kieliin ja kulttuureihin. Kielitietoisuus ja sen lisääminen huomioidaan päivittäisessä toiminnassa. Lapset saavat leikkiessään käyttää sitä kieltä, joka tuntuu heistä luontevalta. Henkilöstö ymmärtää lapsen oman kielen merkityksen eikä kiellä sen käyttöä vaan näkee sen rikkautena. Lasta, joka hallitsee muuta kieltä kuin varhaiskasvatuksen opetuskieltä, kannustetaan tuomaan kielitaitoaan esiin. Esiopetuksessa tutustutaan toiseen kotimaiseen kieleen luonnollisena osana esiopetuspäivää.

Kauniaisissa on tämän lisäksi englannin kielellä toimivia yksityisiä varhaiskasvatusyksiköitä, ja toimintakautena 2023-2024 tarjotaan Kauniaisissa myös englanninkielistä kielirikasteista esiopetusta.

Kauniaisissa tuetaan lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Kielen kehittymistä tukevinä välineinä käytetään muun muassa Roihusten perhe –materiaalia sekä KieliPeda-työvälinettä (linkki). Kielitietoista oppimisympäristöä arvioidaan KieliPeda-työvälinettä hyödyntäen vähintään kerran toimintakaudessa. Varhaiskasvatusyksiköt tekevät myös säännöllistä yhteistyötä Kauniaisten kirjaston kanssa muun muassa kirjastovierailujen muodossa. Esiopetus ja kirjasto toimivat yhteistyössä lukemisen kulttuuria ja kielitietoisuutta vahvistavien toimintamallien kehittämisessä.

5.7 Paikallisia tarkennuksia kasvun ja oppimisen tukeen esiopetuksessa Kauniaisissa

- *tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset*

Kauniaisissa lapsen tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet huomioon ottaen. Uskomme, että jokainen lapsi oppii ja jokaisella lapsella on olemassa olevia taitoja ja vahvuuksia.

Esiopetuksen opettaja havainnoi ja tunnistaa varhain oppimisen riskejä ja esteitä. Lapsen hyvän itsetunnon ja minäkuvan kehittymistä vahvistetaan positiivisella pedagogiikalla, huomioimalla lapsen kehitystaso sekä hänen yksilölliset tarpeensa. Kaikkien lasten osallisuutta sekä ryhmään kuulumisen tunnetta tuetaan ja lasta kannatellaan ryhmän jäsenyyteen. Turvallisuuden tunne mahdollistaa uuden oppimisen.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen ja ryhmän vahvuudet. Mikäli esiopetuksen henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista, otetaan mahdollinen huoli esiin aina ensimmäiseksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja lapsen huoltajien kanssa. Mikäli lapsen tilanne niin vaatii, on esiopetuksen konsultoitava opiskeluhuollon henkilöstöä, kuten esimerkiksi koulupsykologi, koulukuraattori ja/tai neuvolaterveydenhoitaja. Henkilöstö voi ohjata myös huoltajia olemaan yhteydessä opiskeluhuollon työntekijöihin. Tuki voi vaihdella lyhytaikaisesta pitempiaikaiseen ja yhdestä tukimuodosta useampaan. Esiopetuksessa otetaan huomioon erilaiset oppimistyyli siten, että jokaista tuetaan sekä yksilönä, että ryhmän jäsenenä.

- *ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit*

Lapset puheeksi-keskustelu (Toimiva lapsi & perhe –menetelmä) on käytössä Kauniaisissa toimintamallina. Lapset puheeksi -keskustelun tarkoituksena on yhdessä huoltajien kanssa pysähtyä miettimään, miltä perheen arki näyttää lapsen näkökulmasta.

- *toiminta nivelvaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytänteet*

Kauniaisissa panostamme lapsen elämän aikaisiin nivelvaiheisiin. Tarkastelemme lapsen kohtaamia nivelvaiheita niin lapsen, kuin lapsen perheenkin näkökulmasta. Teemme suunnitelmallista ja pitkäjänteistä kehittämistyötä nivelvaiheisiin liittyen, ja tarkastelemme lapsen matkaa kohti aikuisuutta aina varhaiskasvatuksesta nuoruusikään asti.

Lapsen nivelvaiheet toimivat joustavasti kahteen suuntaan. Tämä tarkoittaa tiedon ja käytänteiden siirtoa niin eteenpäin kuin taaksepäinkin. Nivelvaiheiden kohdalla yhteistyö on yhtä lailla koko ryhmän, sekä myös yksittäisen lapsen kohdalla tapahtuvaa. Paikkansa on esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja koulun välillä niin erilaisilla yhteisillä tapahtumilla, kuin yksittäisen lapsen toimijuutta tukevaa yksilöllisempää tiedonvaihtoa tukevilla toimintatavoilla. Tiedonsiirto ja nivelvaihe työ on luontevaa, ja osa lasten normaalia arkea. Lapsi ja lapsen asiat liikkuvat meillä mutkattomasti kehitysvaiheesta toiseen tiedonsiirtoon liittyviä asetuksia ja lakeja noudattaen.

Siirtymävaiheissa tiedonsiirto järjestetään yksilöllisesti ja tarvittaessa moniammatillisesti yhteistyössä huoltajien kanssa. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto siirtyy aina.

- *kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi, arviointi tuen aikana sekä seuranta*

Me Kauniaisissa seuraamme tuen vaikuttavuutta, sekä oikeanlaista resursointia. Lapsen tuen intensiteettiä ja tuen muotoihin vaikuttaa olennaisesti aina lapsen kasvu- sekä oppimisympäristö. Panostamme laadukkaaseen pedagogiikkaan ja uskomme vahvan yleisen tuen toimivan kaikkien ryhmässä olevien lasten hyväksi. Tuen ollessa valmiiksi mahdollisimman saumattomasti lapsiryhmän rakenteissa ja toiminnan ollessa inklusiivista, mahdollistuu tarvittaessa lasten yksilöllisten tarpeiden huomiointi osana päivittäispedagogiikkaa hyvinkin huomaamattomasti. Me uskomme, että jokaisella lapsella on oikeus olla osa omaa viiteryhmäänsä, ja mahdollisimman sensitiivinen ja rakenteissa saumattomasti toimiva tuki, on jokaisen lapsen oikeus.

Tilastoimme lapsille kohdistuvaa tukea, ja seuraamme sen vaikuttavuutta. Arvioimme säännöllisesti lapselle kohdistettavaa tukea. Lapsen tuen toteutus on ryhmän jokaisen aikuisen vastuulla. Lapsen tuki on ennen kaikkea aikuisten reflektiotyötä ja siksi pä henkilökuntaamme koulutetaan säännöllisesti tarkoituksena tukea aikuisten ammatillista kasvua.

Erityisesti niissä tilanteissa, kun lapsen tuen tarpeeseen vastaaminen edellyttää useampia tuen muotoja, joita toteutetaan säännöllisesti tai kokoaikaisesti, varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan.

Varhaiskasvatustyöryhmän johtaja vastaa siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja lapsen tuki kohdennetaan oikein. Lapsen tuen toteuttamiseen osallistuu koko kasvattajayhteisö esiopettajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan pedagogisella ohjauksella.

- *yhteistyö, vastuut ja työnjako esiopetuksesta vastaavan hallinnon sisällä sekä muiden hallintokuntien kanssa*

Varhaiskasvatuspäällikkö tekee hallintopäätökset tehostetusta tuesta, erityisestä tuesta ja tukipalveluista sekä kunnallisessa että kunnan alueella järjestettävässä yksityisessä varhaiskasvatuksessa.

Erityisen tuen päätöksen voi tehdä esiopetuksen järjestäjä (varhaiskasvatuspäällikkö) tai perusopetuksen järjestäjä (opetuspäällikkö). Lapsen ollessa esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatuksessa, tekee varhaiskasvatuspäällikkö mahdollisen hallintopäätöksen tehostetusta tuesta tai erityisestä tuesta varhaiskasvatukseen.

- *yhteistyö opiskeluhoitopalveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa*

Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan kanssa. Esiopetuksen henkilöstö voi olla huoltajien avulla yhteydessä neuvolaan ennen ikäkausitarkastuksia tai tarvittaessa.

Esiopetus tekee yhteistyötä kuntouttavien tahojen, esimerkiksi lasten terapiapalveluiden ja muiden tutkivien tahojen kanssa.

Esiopetuksessa tehdään opiskeluhoillon ja perusopetuksen kanssa esioppilaiden tuen tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa. Yhteistyö nähdään erityisen tärkeänä lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun, tavoitteena lapsen tuen mahdollisimman sujuva jatkumo.

- *huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet kasvun ja oppimisen tuen kysymyksissä*

Opetus ja kasvatustyö järjestetään yhteistyössä huoltajien kanssa. Yhteistyö ja yhteisymmärrys liittyen lapsen tuen asioihin, on kaikkea yhteistyötämme ohjaava lähtökohta. Uskomme, että lapsen huoltajilla on kaikista olennaisin ja tärkein tieto omasta lapsestaan; me voimme tarjota parhaan mahdollisen tiedon lapsesta osana omaa viiteryhmäänsä. Nämä kaksi näkökulmaa yhdessä mahdollistavat yhteisen ymmärryksen saavuttamisen lapsen asioita käsitellessämme. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Sujuva yhteistyö mahdollistaa kuitenkin usein myös huoltajien tukemisen tarvittaessa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Huoltajien avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen ovat esiopetuksessa tärkeitä, jotta voidaan luoda toimiva vuorovaikutuskolmio huoltajan, lapsen ja kasvattajien välille.

Lapsella on oikeus tukeen myös ilman huoltajien suostumusta, joten on tärkeää tiedottaa kaikille huoltajille tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Käsiteltäessä yksittäisen lapsen tukea koskevaa asiaa, huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien tietojen käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhoillon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta. (Kts. Luku 6, Opiskeluhoito)

- *kasvun ja oppimisen tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä*

Eriyisen tuen päätöksen voi tehdä esiopetuksen järjestäjä (varhaiskasvatuspäällikkö) tai perusopetuksen järjestäjä (opetuspäällikkö). Kauniaisissa päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee opetuspäällikkö. Päätökset esiopetuksen erityisestä tuesta, sekä lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Erityinen tuki tarkistetaan huoltajien ja moniammatillisen verkoston kanssa vähintään kerran vuodessa sekä aina tarvittaessa. Päätöksen erityisen tuen lopettamisesta ja tehostettuun tukeen siirtymisestä tekee esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjä pedagogiseen selvitykseen perustuen ja huoltajia kuullen.

Yleinen tuki

- *yleisen tuen käytännön järjestäminen*

Lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin vastataan hyvällä vuorovaikutuksella, riskien varhaisella tunnistamisella, opetuksen eriyttämisellä ja joustavilla opetusjärjestelyillä. Oppimisympäristöön kiinnitetään erityistä huomiota, esimerkiksi kuvien käyttö, työrauha ja istumajärjestys. Kauniaisissa on käytössä Tuen valikko. Tuen valikko on esiopetuksen tiimin työväline, joka toimii pedagogisen toiminnan suunnittelun tukena ja arvioitaessa tuen riittävyttä niin ryhmätasolla kuin yksittäisen lapsen kohdalla. (Liite 11: Tuen valikko)

Esiopetuksen opettaja vastaa yleisen tuen järjestämisestä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan, varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajan tai muun asiantuntijan arviointia ja tukea käytetään tarvittaessa. Tukea voidaan tarjota tiiviimmällä yhteistyöllä huoltajien kanssa sekä tarvittaessa rakenteellisin tukitoimin. Jokaiselle lapselle tehdään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, jossa huomioidaan lapsen mielipiteet.

- *yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken*

Lapsen tarvitessa yleistä tukea, on tuen toteuttaminen kaikkien ryhmän aikuisten vastuulla. Meillä Kauniaisissa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa konsultoidaan heti lapsen tuen tarpeen ilmetessä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu kaikilla tuen tasoilla tuen tarpeen arviointiin, tuen suunnitteluun sekä tuen toteutumisen arviointiin, tarpeen mukaan.

- *yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa*

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää esiopetuksen ammattilaisilta aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Tämän vuorovaikutussuhteen luominen vaatii keskustelua huoltajien kanssa kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista. Erityisesti yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu, kun suunnitellaan ja toteutetaan lasten kehityksen ja oppimisen tukea. Jotta lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa mahdollisimman hyvin, tarvitaan kaikkien osapuolien yhteistyötä. Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Heidän kanssaan sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Huoltajaan ollaan pääsääntöisesti yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista.

Tehostettu tuki

- *tehostetun tuen käytännön järjestäminen*

Tehostettu tuki on intensiivisempää ja pitkäkestoisempaa, verrattuna usein lyhytaikaiseen yleiseen tukeen. Kaikki tuen muodot ovat käytettävissä myös tehostetussa tuessa. Lapselle kohdistettava tuki ja sen taso tarkastellaan aina osana lapsen oppimisryhmää.

Kun yleinen tuki ei riitä, käydään keskustelu huoltajien, esiopetuksen opettajien sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa Tuen valikkoa hyödyntäen. (Liite 11: Tuen valikko) Pedagogiseen arviointiin kirjataan arvio tuen tarpeesta. Kauniaisissa pedagogisen arvion kirjoittaa ryhmän opettaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Päätös tuen tasosta tehdään moniammatillisesti oppilashuollon asiantuntijan/asiantuntijoiden kanssa. Tehostettu tuki tarkistetaan yhdessä huoltajien kanssa vähintään kerran vuodessa ja aina tarvittaessa. Tehostettu tuki voidaan lopettaa pedagogisella arviolla.

Tehostetussa tuessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntijuus lapsen tuen rakentamisessa korostuu. Tuki järjestetään laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason ja henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti lapsen vahvuuksia hyödyntäen. Lapselle etsitään erilaisia pedagogisia sekä yksilöllisiä että ryhmämuotoisia tuen muotoja. Tärkeää on, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia oppimisessaan sekä ryhmän jäsenenä. Huoltajien osallisuutta korostetaan entisestään. Rakenteellisia tukitoimenpiteitä laajennetaan. Mahdollista avustajan tukea käytetään enemmän ja suunnitellummin kuin yleisen tuen piirissä olevan lapsen kohdalla. Esiopetusryhmän kokoa voidaan myös pienentää. Rakenteellisena tukitoimenpiteenä voidaan käyttää myös pienryhmää.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS), jonka laativat varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja esiopetuksen opettaja, kirjataan tuen järjestämisen käytänteet. Esiopetuksen opettaja vastaa tuen toteutuksesta ja käytännön järjestämisestä varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuella.

- *pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet*

Kauniaisissa tavoitteenamme on, että kaikki lapseen liittyvät pedagogiset asiakirjat ovat mahdollisimman selkeitä ja toimivat samalla myös henkilökunnan työkaluna lapsen esiopetuksen aikana. Yleisessä tuessa olevalle lapselle laaditaan pedagoginen arvio siinä vaiheessa, kun

- Lapsi on saanut säännöllisesti jo useampia tukimuotoja, eikä yleinen tuki enää riitä
- Lapsi on palaamassa tehostetusta tuesta takaisin yleiseen tukeen

Pedagoginen arvio laaditaan yhteistyössä huoltajien, lapsen esiopettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan välillä. Lapsen pedagogista arviota voidaan hyödyntää myös lapsen esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen tehostettua tukea haettaessa yhdessä lapsen esiopetusvuoden varhaiskasvatussuunnitelman kanssa (Liite 3: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma)

- *toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä*

Tehostettu tuki toteutetaan osana lapsen esiopetusta. Kaikki tuen muodot ovat käytettävissä tehostetun tuen aikana. Tuen toteuttamisen lähtökohta on aina inklusiivinen vahvuusperustaiseen ja lapsen omiin mielenkiinnon kohteisiin nojaava toiminta. Kaikki lapsen esiopetusryhmän työntekijät osallistuvat lapsen tehostetun tuen toteuttamiseen.

Lapsen ollessa esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatuksessa, tulee mahdollinen tuki yhteen sovittaa varhaiskasvatuslaki ja perusopetuslaki huomioiden. Lapsen tehostetusta tuesta tehdään varhaiskasvatustajalle hallinnollinen päätös, jossa hyödynnetään lapsen esiopetusvuoden varhaiskasvatussuunnitelmaa (LEOPS).

Mikäli todetaan, että lapsi ei tarvitse enää tehostettua tukea, käydään esiopettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja huoltajien kesken tuen keskustelu, jossa arvioidaan ja tarkastellaan lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta. Kokonaistilanteen mukaan kirjoitetaan uusi pedagoginen arvio, jossa todetaan, ettei lapsi tarvitse enää tehostettua tukea, ja tehostettu tuki päättyy. Lapsen esiopetusvuoden varhaiskasvatussuunnitelma (LEOPS) päivitetään pedagogisen arvion mukaisesti. Lapsen ollessa esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatuksessa, tulee tehdä uusi hallintopäätös tehostetun tuen päättämisestä.

- *oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet*

Kaikille tehostetussa tuessa oleville lapsille kirjataan tuen muodot ja tuen toteuttamiseen liittyvät käytänteet osana lapsen esiopetusvuoden varhaiskasvatussuunnitelmaa (LEOPS). LEOPS tarkistetaan aina tuen tarpeen muuttuessa, ja muutenkin vähintään kerran vuodessa. Oppimisen tuen suunnitelma laaditaan aina yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa.

- *yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa*

Lapsen esiopettajalla ja lapsen varhaiskasvatuksen erityisopettajalla, on vastuu lapselle kohdistettavasta tuesta. Esiopetusvuoden keväällä, lapsen tarvitessa koulunaloitusvuonna perusopetuksessa tehostettua tukea, myös tulevan koulun edustaja osallistuu lapsen tuen suunnitteluun koulun aloitusta tarkasteltaessa.

- *menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä*

Lapsella ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus ilmaista näkemyksensä tuesta ja tuen tarpeesta pedagogisen arvion laatimisen yhteydessä. Lapsen mielipiteen selvittäminen on enemmän kuin vain toisen ilmaiseman mielipiteen vastaanottamista – se on kuuntelemista, katselemista ja yritystä ymmärtää. Mikäli lapsi ei kykene esittämään mielipidettään asiasta suullisesti, mielipidettä voidaan selvittää myös välillisesti, kuulemalla ja keräämällä tietoa esimerkiksi lapsen läheisiltä ihmisiltä ja esiopetusryhmän henkilöstöltä. Lapsen mielipiteen selvittämisen tukena voidaan käyttää esimerkiksi kuvatukea, kuten Kesy-kortteja. Myös tulkkipalveluiden hyödyntäminen on tärkeää tarvittaessa. On tärkeää, että lapselle pyritään antaa mahdollisuus lapsen omaan elämään liittyvien asioiden vaikuttavuuden arviointiin.

Erityinen tuki

- *erityisen tuen käytännön järjestäminen*

Erityinen tuki on vahvin esiopetuksessa annettavista tuen tasoista. Lapsen tuen tarve on tällöin intensiivistä ja jatkuvaa, ja mukana on usein erilaisia päällekkäisiä ja samanaikaisia tuen tarpeita. Erityinen tuki järjestetään inklusiivisesti lapsen omassa esiopetusryhmässä. Tarvittaessa esiopetustoimintaa eriytetään lapsen tarpeiden mukaisesti tavoitteena kuitenkin lapsen oikeus olla osa vertaisryhmäänsä esiopetuksessa ollessaan. Lapsen ollessa esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatuksessa, tulee erityinen tuki yhteensovittaa tarkasteltaessa lapsen päivää kokonaisuutena.

Mikäli todetaan, että tehostettu tuki ei riitä, käydään keskustelu huoltajien, esiopetuksen opettajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan (VEO) sekä muiden opiskeluhoillon työntekijöiden kanssa hyödyntäen mahdollisia asiantuntijalausuntoja. Pedagogiseen selvitykseen kirjataan arvio tuen tarpeesta. Kauniaisissa pedagogisen selvityksen kirjoittaa ryhmän opettaja yhdessä varhaiskasvatuksen

erityisopettajan kanssa. Ennen erityisen tuen päätöstä varhaiskasvatusyksikön johtaja järjestää huoltajille kuulemistilaisuuden, jossa käydään läpi myös erityisen tuen järjestämiseen liittyvät käytänteet. Lasta kuullaan hänen oman kehitystasonsa mukaisesti.

Erityisen tuen päätöksen voi tehdä esiopetuksen järjestäjä (varhaiskasvatuspäällikkö) tai perusopetuksen järjestäjä (opetuspäällikkö). Erityinen tuki tarkistetaan huoltajien ja moniammatillisen verkoston kanssa vähintään kerran vuodessa sekä aina tarvittaessa. Päätöksen erityisen tuen lopettamisesta ja tehostettuun tukeen siirtymisestä tekee esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjä pedagogiseen selvitykseen perustuen ja huoltajia kuullen.

Lasta koskevat pedagogiset asiakirjat arkistoidaan arkistointiohjeiden mukaisesti. Asiantuntijalausunnat, esim. puheterapia/toimintaterapia lausunnot, erikoissairaanhoidon yhteenvedot, palautetaan huoltajille esiopetuksen päätyttyä. Kauniaisissa tehostetun tuen ja erityisen tuen pedagogiset asiakirjat toimitetaan erikseen nimetylle opettajalle perusopetukseen.

- *pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet*

Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä laaditaan lapselle pedagoginen selvitys moniammatillisesti esiopettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, sekä muiden lapsen tuen suunnitteluun osallistuvien tahojen välillä. Pedagogisen selvityksen laatimisessa tulee hyödyntää lapsen aiempaa pedagogista arviota ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, jossa mahdollinen tuki on kuvattu.

- *huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely*

Yhteistyö lapsen ja lapsen huoltajien kanssa on eräs keskeisimpiä asioita lapsen tuen suunnittelussa, sekä järjestämisessä. Lapselle on aina annettava mahdollisuus oman mielipiteensä ilmaisemiseen tehtäessä lapsen elämään kohdistuvia päätöksiä. Erityisen tuen päätöksen tekemiseksi tulee järjestää kuulemistilaisuus lapsen ja lapsen huoltajien kuulemista varten. Huoltajille annetaan kirjallinen kutsu kuulemiseen, sekä kuulemisen kohteena oleva asiakirja (pedagoginen selvitys, sekä mahdolliset asiantuntijalausunnat) 14 päivää ennen kuulemistilaisuuden järjestämistä. On tärkeää, että huoltajilla on selkeä käsitys siitä mistä heitä kuullaan. Tarvittaessa huoltajat voivat toimittaa valtakirjan, jolla valtuuttavat toisen edustamaan heitä kuulemistilaisuudessa.

Kuulemistilaisuuden yhteydessä täytetään kuulemislomake, johon kirjataan kuulemiseen liittyvät keskeiset asiat. Hallintopäätöksen tekemistä varten, toimitetaan varhaiskasvatuspäällikölle kuulemisen kohteena olevat asiakirjat, mahdolliset valtakirjat, sekä kuulemisen yhteydessä täytettävä kuulemislomake.

Lapsen ollessa esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatuksessa, tulee mahdollisesta erityisestä tuesta tehdä oma hallintopäätöksensä varhaiskasvatustilain hallintoprosessien mukaisesti.

- *erityisen tuen päätöksen tekeminen*

Varhaiskasvatuspäällikkö tai tarvittaessa opetuspäällikkö tekevät päätöksen erityisestä tuesta kuulemistilaisuuden jälkeen. Erityisen tuen päätös toimitetaan huoltajille henkilökohtaisesti tiedoksi antodokumentin liitteenä.

- *erityisen tuen päätöksen tarkistaminen*

Lapsen tuen tarpeen muuttuessa, tarkistetaan erityisen tuen päätös viipymättä, kuitenkin vähintään kerran vuodessa ja aina ennen perusopetuksen alkamista tarvittavien opetusjärjestelyjen suunnitteluksi.

- *toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena*

Lapsen tuen tarpeen muuttuessa järjestetään moniammatillinen tapaaminen esiopetuksen ja lapsen huoltajien välillä. Mikäli tullaan tulokseen, ettei lapsen tuen tarve vaadi enää erityisen tuen jatkamista, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja lapsi siirretään takaisin tehostettuun tukeen. Hallinnollinen prosessi on samankaltainen, kuin tehtäessä erityisen tuen päätöksen alkamista. Kuulemistilaisuuden toimitetaan kirjallinen kutsu 14 päivää ennen ajankohtaa ja huoltajille toimitetaan kuulemisen kohteena olevat asiakirjat ennakkoon tutustuttavaksi.

- *HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet*

Erityisen tuen päätöksen saaneelle lapselle kirjataan Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), johon kirjataan tuen järjestämisen käytänteet ja vastuut yhdessä huoltajien ja mahdollisen moniammatillisen tiimin kanssa. Kirjaamisesta ja tarkistamisesta vastaavat esiopetuksen opettaja sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhdessä. HOJKS:in kirjaamisessa hyödynnetään mahdollisia asiantuntijalausuntoja huoltajien luvalla.

HOJKS:in laadinnassa hyödynnetään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, jossa myös mahdollinen tuki on kuvattu. Jos lapsi on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään pedagogisessa selvityksessä aiemmin laadittuja dokumentteja. On tärkeää tarkastella lapsen oppimisen tuen dokumentteja jatkumona, joiden käyttökelpoisuutta tuen suunnittelussa ja arvioinnissa, tulee tarkastella säännöllisesti. HOJKS arvioidaan vähintään kerran vuodessa, ja aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa.

- *yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa*

Kauniaisissa lapsen HOJKS tehdään aina esiopettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyönä.

- *menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä*

Mikäli lapsella on esimerkiksi kuntoutussuunnitelma tai jokin muu asiantuntijalausunto, voidaan näitä suunnitelmia hyödyntää HOJKS:in laatimisessa huoltajien luvalla. HOJKS on kuitenkin ennen kaikkea pedagoginen asiakirja, ja onkin tärkeää tarkastella sitä esiopetussuunnitelman näkökulmasta.

- *menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa*

On tärkeää, että lapsen huoltajille varataan mahdollisuus tutustua ja tarvittaessa myös osallistua lapsen HOJKS:n laadintaan. HOJKS on kuitenkin ennen kaikkea lapsen esiopetukseen liittyvä tuen suunnittelun ja toteutuksen työväline, jonka laatimisesta, arvioinnista ja päivittämisestä vastaavat aina lapsen esiopetusryhmän opettaja ja lapsen asioita hoitava varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Elokuu 2023 SOV

- *pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla*

-lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa

-opetuksen käytännön järjestäminen

-yhteistyö muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako

-yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot (Tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet)

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustajapalveluihin sekä muihin opetuspalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet ja päätöksenteko opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.